

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

สตรีเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในสังคมอินเดีย ในสมัยพระเวท สตรีได้รับการยกย่องนับถืออย่างดี เป็นผู้มีความรักในสังคม เหนือสิทธิเท่าเทียมกับผู้ชาย และมีส่วนร่วมทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและสังคม มีหลักฐานแสดงว่าผู้หญิงมีส่วนร่วมในการบวงสรวงในฐานะเป็นผู้จัดเตรียมสิ่งของที่จำเป็นสำหรับพิธีกรรม และเตรียมคั้นน้ำโสม ในฤคเวทมีการอ้างถึงภรรยาทำพิธีบวงสรวงร่วมกับสามี สามีภรรยาถวายเครื่องสังเวद्यด้วยกันเพื่อจะได้บรรลुสวรรค์ร่วมกัน การบูชาบวงสรวงที่เกี่ยวข้องกับศาสนา สามีและภรรยาจะต้องทำร่วมกัน พิธีกรรมที่ภรรยาไม่ได้ทำร่วมกับสามีถือว่าไม่ไหวผลแต่อย่างใด^๒ นอกจากนี้ สตรียังสามารถทำพิธีบวงสรวงได้เอง^๓ เช่น

^๑R.V. 1.131.3.

vi tvā tatas re mithunā avasyavo vrajasya sātā
gavyasya niḥsrjaḥ sakṣanta indra niḥsrjaḥ / yad gavyantā
dvā jnā svaryantā samūhasi / āviṣkarikradvrṣanam sacābhavam
vajram indra sacābhavam //

^๒Vidya Dhar Mahajan, Ancient India, 5 th ed. (New
Delhi : S. Chand & Co., 1970), p. 92.

^๓R.V. 5.28.3.

agne śardha mahate sāubhagāya tava dyumnāny uttamāni
santu / sam jāspatyaṃ suyamaṃ ā kṛṇusva śatruyatām abhi tiṣṭhā
mahāmsi //

ดูเทียบ Ś. Br. 1.1.4.13.

การทำพิธีสีกา (สีกา) เพื่อทำให้เกิดผลดีในการเพาะปลูก การทำพิธีรุทรพลี (รุทรพลี) เพื่อให้เกิดความมั่งคั่งอุดมสมบูรณ์ด้วยปศุสัตว์ และการทำพิธีรุทรยาคะ (รุทรยาคะ) เพื่อให้เกิดความโชคดีแก่หญิงสาวในการแต่งงาน^๑

สตรีในสมัยพระเวท นอกจากจะมีสิทธิศึกษาพระเวทได้เช่นเดียวกับผู้ชายแล้ว บางคนสามารถแต่งบทสวดได้ด้วย เช่น นางวิศวาวารา (วิศวาวารา) ผู้แต่งบทสวดฤคเวท ๕.๒๕ นางโลปามุทรา (โลปามุทรา) ผู้แต่งบทสวดฤคเวท ๑.๑๓๕ นางโฆษา ผู้แต่งบทสวดฤคเวท ๑๐.๓๕ - ๔๐ และ นางวปาลา ผู้แต่งบทสวดฤคเวท ๘.๘๐.๑ - ๓ เป็นต้น^๒ แม้ในปลายสมัยพระเวท ก็ปรากฏว่ามีนักปราชญ์สตรีที่มีชื่อเสียง เช่น นางไมเตรยี่ (ไมเตรยี่) ซึ่งเป็นภรรยาคนหนึ่งของพราหมณ์ ยาชญวัลกยะ (ยาชญวัลกยะ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับพรหมัน อันเป็นความจริงอันสูงสุด^๓ และนางคารตี วาจักนวี (คารตี วาจักนวี) ซึ่งสามารถถามปัญหาเกี่ยวกับปรัชญาอันลึกซึ้งต่อพราหมณ์ยาชญวัลกยะ^๔

^๑A.S. Altekar, The Position of Women in Hindu Civilization, 2d ed. (Delhi : Motilal Banarsidass, 1973), p. 198.

^๒Radha Kumud Mookerji, Ancient India Education, 2d ed. (London : Macmillan and Co. Limited, 1951), p. 51.

^๓Br. Up. 2.4.1 - 3, และ 4.5.1.

F. Max Müller. tr. and ed. The Upanishads. The Sacred Book of the East, Vol XV. 3d ed. (Delhi : Motilal Banarsidass, 1969), Part II. pp. 108 - 113, p. 181.

^๔Br. Up. 3.6.1 และ 3.8.1 - 12.

F. Max Müller. tr. and ed. The Upanishads. The Sacred Book of the East, Vol XV. Part II, pp. 130 - 131 และ pp. 136 - 139.

ด้วยเหตุที่สตรีในสมัยพระเวทได้รับการศึกษาอบรมอย่างสมควรนี้เอง เธอจึงอยู่ในสังคมอย่างมีเกียรติ ไม่มีหลักฐานว่าผู้หญิงถูกบังคับให้แต่งงานตั้งแต่ยังเด็ก เนื่องจากการแต่งงานมีข้อกำหนดสำหรับสตรี จึงปรากฏว่าผู้หญิงบางคนไม่ได้แต่งงานจนกระทั่งอายุมาก เช่น นางโฆษา^๑ แต่สตรีแต่งงาน เธอก็จะมีความสำคัญเป็นเหมือนนายหญิงของบ้านของสามี มีหน้าที่ดูแลควบคุมกิจการในบ้าน มีสิทธิอ่านาจอเหนือคนในบ้าน ซึ่งรวมทั้งบิคามารคาของสามี ตลอดจนน้องชายและน้องสาวที่ยังไม่ได้แต่งงาน^๒ ดังนั้น ภรรยาในสมัยพระเวทจึงได้รับการยกย่องอย่างสูง ดังข้อความที่ปรากฏในพจนานุกรมคฤณนิกายว่า "พระเจ้าสูงสุดได้แบ่งพระองค์ออกเป็นสองส่วน คือ สามีและภรรยา"^๓ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า สามีและภรรยาเป็นส่วนประกอบของกันและกัน และในคัมภีร์ ศตปถพราหมณะ ก็มีข้อความว่า

^๑R.V. 1.117.7.

yuvam narā stuvate kṛṣṇiyāya viṣṇāpvaṃ dadathur
viśvakāya / ghoṣāyāi citpitṛsade durone patim jūryan tyā
asvināvadattam //

ดูเทียบ Br. Dev. 7.42 - 47.

^๒R.V. 10.85.46.

samrājñī śvaśure bhava samrājñī śvaśrvām bhava /
nanāndari samrājñī bhava samrājñī adhi devṛsu //

^๓Br. Up. 1.4.3.

sa imam evātmanam dve dhāpātayat / tata patis ca
patnī cā bhavatām //

"ภรรยาเป็นครึ่งหนึ่งของสามี"^๑ คัมภีร์อื่น ๆ ก็ใ้ก่กล่าวท่่านองเดียวกันว่า ผู้ชายจะรู้สึกว่ตนเองบริบูรณ์ขึ้นหลังจากที่มีภรรยาแล้ว^๒

นอกจากนี้สตรีสมัยพระเวท ยังไปร่วมชุมนุมในงานรื่นเริงหรือเทศกาลต่าง ๆ ได้^๓ เธอเต้นรำ ร้องเพลง และเล่นเครื่องดนตรี เช่น กลอง (ทูนทุภี) พิณ (วีณ) และ ขลุ่ย^๔ (วาม) เป็นต้น การปรากฏตัวของสตรีโดยเฉพาะเจ้าสาว

^๑Ś. Br. 5.2.1.10.

sa rokṣyanjāyāmāmantrayate / jāyā'ehi svo rohāveti
rchāveti āha //

Julius Eggeling. tr. The Śatapatha - Brāhmana.

The Sacred Books of the East, Vol XLI. Part III, ed. F. Max Müller (Delhi : Motilal Banarsidass, 1972), p. 32.

^๒A. Br. 1.2.4; A.A. 1.3.5.6; Br. Up. 1.4.17;

Ś. Br. 5.2.1.10.

^๓R.V. 10.168.2

sam prerate anu vātasya viṣṭhā enam gacchanti
samanam na yoṣāḥ / tābhiḥ sayuksarathan devar iyate'sya
viśvasya bhuvanasya rājā //

ดูเทียบ R.V. 1.124.8.

^๔R.C. Majumdar, Ancient India, 6th ed. (Delhi :

Motilal Banarsidass, 1971), p. 90.

ได้รับการต้อนรับเป็นอันดี เพราะถือว่าเธอเป็นผู้มีโชคดี^๑

อย่างไรก็ตาม สตรีถูกคัดสิทธิในเรื่องการรับมรดก เพราะถือว่า
บุตรชายเท่านั้นมีส่วนแบ่งในทรัพย์สิน^๒ ผู้หญิงไม่มีสิทธิที่จะมีทรัพย์สินส่วนตัว
เพราะฉะนั้น สิ่งที่เขาหามาได้จึงถือเป็นทรัพย์สินของสามีหรือของบิดา ในกรณีที่
สามีสิ้นชีวิต ผู้หญิงต้องอยู่ในความดูแลของครอบครัวฝ่ายสามี^๓ เว้นไว้แต่กรณีที่
บิดาไม่มีบุตรชาย แต่มีลูกสาวซึ่งเรียกว่า ปุตรีกา ลูกสาวก็จะเป็นผู้มีสิทธิในมรดก
แทนบุตรชาย^๔ ในสมัยพระเวทไม่มีความนิยมรับลูกชายของผู้อื่นมาเป็นลูกบุญธรรม^๕

^๑R.V. 10.85.33.

sumangalīr iyaṃ vadhūr imāṃ sameta paśyata /
saubhāgyamasyāi dattvā yāthāstam vi paretana //

^๒R.V. 3.31.2

na jāmaye tānvo rikthamārāikcakāra garbham sanitur
nidhānaṃ / yadhī mātaro janayanta vahnim anyah kartā sukr̥tor
anya ṛndhan //

ดูเทียบ T.S. 6.5.8.2.

^๓E.J. Rapson, ed, The Cambridge History of India, Vol I :
Ancient India. (Cambridge : University Press, 1922), p. 90.

^๔A.A. Macdonell and A.B. Keith, Vedic Index of Names
and Subjects (Delhi : Motilal Banarsidass, 1967), 1 : 528,
537, 11 : 496.

^๕R.V. 7.4.8.

nahi grabhāyāraṇaḥ suśevo'nyodaryo manasā mantvā u /
adhā cid okaḥ punar itsa etyā no vājyabhīṣāletu navyaḥ //

ส่วนสตรีธนะหรือทรัพย์สินที่ผู้หญิงได้รับเป็นของขวัญเนื่องจากการแต่งงาน ทรัพย์สินนี้ถือเป็นสมบัติส่วนตัวของสตรี^๑ แต่ในสมัยนั้นยังไม่มีกำหนดขอบเขตของสมบัติประเภทนี้ไว้

ในคัมภีร์อรรถรพเวท มีหลักฐานแสดงว่าฐานะของสตรีเริ่มตกต่ำลง แม้ว่าสังคมจะยังไม่แสดงความรังเกียจลูกสาว แต่ก็ปรารถนาจะได้ลูกชายมากกว่า^๒ ไตคติริยส์หิตายกยของผู้ชายมากกว่าผู้หญิง เพราะผู้ชายมีพลังกำลังเหนือกว่าผู้หญิง^๓ เขาจึงเหมาะสมที่จะช่วยครอบครัวท่ามาหากิน และเป็นผู้นำของครอบครัว ในคัมภีร์อรรถรพเวทมีบทสวดหลายบทที่ผู้สวดขอให้ใ้บุตรชาย^๔ ในคัมภีร์ศตปถพราหมณะมีความเชื่อว่า การไม่มีบุตรชายเป็นความเคราะห์ร้ายยิ่ง และภรรยาที่ไม่มีบุตรชายเป็นความวิบัติ (นิรฤติ)^๕ ส่วน ไอตเรยพราหมณะ ก็เปรียบลูกสาวกับความทุกข์ทรมาน

^๑T.S. 6.2.1.1.

patnī vai pāriṇāhyasya īśe.

^๒A.V. 3.23.2.

^๓T.S. 6.5.8.2.

tasmāt striyo nirindriyā adāyādīr api pāpātpuṃsa
upastitarāṃ vadanti.

^๔A.V. 6.11.3.

prajāpatir anumatiḥ sinivātye cikḥpat / strāisūyaman
yatra dadhat puṃāmsam u dadhad iha //

^๕Ś. Br. 5.3.1.13.

ya vā'aputrā patnī sā nirrtigrhitā.

และเปรียบลูกชายกับแสงสว่างในสวรรค์อันสูงสุด ทั้งนี้ ผู้ไม่มีบุตรชายย่อมไม่ได้บรรลूसวรรค์^๑

นอกจากนี้ ยังมีหลักฐานในศตปดพราหมณะ ที่แสดงว่าบทบาทของ ผู้หญิงถูกลดความสำคัญลงไป เช่น เมื่อพ่อบ้านไม่อยู่ ภรรยาก็ไม่ต้องถวายเครื่องบูชาไฟเหมือนสมัยก่อน เพราะที่ชาย น้องชาย หรือลูกชายจะทำหน้าที่แทน^๒ และหน้าที่ที่ภรรยาเคยต้องบทธวคเพื่อการทำพิธี ในสมัยพระเวทตอนต้น ก็ตกเป็นหน้าที่ของพราหมณ์ผู้ทำพิธีที่เรียกว่าอุทคาคา^๓ ตัวอย่างที่ยกมานี้จึงแสดงให้เห็นว่าผู้หญิงไม่มีบทบาทที่เกี่ยวกับศาสนามากเหมือนเช่นในสมัยพระเวทตอนต้น

ส่วนฐานะของสตรีก็ตกต่ำลงไปอีก กล่าวคือ ไมครายณี สหิตา จัดผู้หญิงไว้ในพวกเดียวกับลูกเต่า (อภุช) และเหล่า ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่ชั่วร้ายสามประการ^๔ และคัมภีร์ศตปดพราหมณะก็ระบุว่า "ผู้หญิง ศูทร สุนัข และ กา ประกอบด้วย

^๑A. Br. 7.13.

Keith, *Rigveda Brahmanas : The Aitareya and Kausitaki Brāhmanas of the Rigveda, The Harvard Oriental Series, Vol XXV, ed. Charles Rockwell Lannan (Delhi : Motilal Banarsidass, 1971), p. 300.*

^๒Ś. Br. 1.1.4.13.

tad dharmāitat purā jāyāiva haviṣkr̥d upatiṣṭhati /
tad idam apy etar hi ya eva kascanopatiṣṭhati //

^๓Ś. Br. 14.3.1.35.

patnī karmeṣa ete'tra kurvanti yad udgātārah
^๔M.S. 3.6.3, และ 1.10.11.

ความเท็จ ความบาป และความมืด^๑

อนึ่ง ในสมัยฤคเวทก็มีบทสวดที่แสดงถึงการมองสตรีในแง่ร้าย เช่น มีการกล่าวถึงจิตใจของผู้หญิงว่า ควบคุมไม่ได้^๒ ไม่มีมีครภาพจากผู้หญิง และ หัวใจของผู้หญิง คือ หัวใจของหมาป่า^๓ ผู้หญิงเป็นอาวุธและกองทัพของทาส^๔ และบทสวดฤคเวทบางบทยังแสดงให้เห็นว่า ผู้สวดขอให้เทพเจ้าประทานบุตรชาย

^๑Ś. Br. 14.1.1.31.

strī śūdraḥ svā kṛṣṇaḥ śakunistāni na prekṣeta /
nerchrayam ca pāpmānam ca nejyotiś ca tamaś ca //

^๒R.V. 8.33.17.

indraś cidhā tad abravīt strīyā aśāsyam manah / uto
aha kratum raghum //

^๓R.V. 10.95.15.

purūravo mā mr̥thā mā pra pāpto mā tvā vr̥kāso
aśivāsa u kṣan / na vai strāināni sakhyāni santi sālāvṛkānām
hrdayānyetā //

^๔R.V. 5.30.9.

striyo hi dāsa āyudhani cakre kim mā karannabalā
asya senāh / antarhyakhyadubhe asya dhene athopa prāudyudhaye
dasyum indrah //

แก่เขา^๑ และเขาปรารถนาบุตรชายถึง ๑๐ คน^๒

อย่างไรก็ดี ฐานะของสตรีในสมัยพระเวทนับว่าดีกว่าในสมัยหลัง ๆ เป็นอันมาก แม้สตรีในสมัยพระเวทจะไม่มีสิทธิในมรดกหรือเป็นเจ้าของทรัพย์สิน แต่เธอก็ได้รับการยกย่องจากสังคมพอสมควร แต่มาในสมัยธรรมศาสตร์ สตรีกลับถูกกดขี่และอยู่ใต้อำนาจของผู้ชาย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของสตรี ตามที่ปรากฏในวรรณกรรมสันสกฤตที่ว่าคเวยธรรมศาสตร์ ซึ่งวางบทบัญญัติเรื่องหน้าที่ (ธรรม) ของคนในแต่ละวรรณะ

วัตถุประสงค์และขอบเขตของการวิจัย

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อรวบรวมและศึกษาเชิงวิเคราะห์เปรียบเทียบเรื่องสิทธิและหน้าที่ ตลอดจนค่านิยมและฐานะของสตรีตามที่ปรากฏในวรรณกรรมสันสกฤตที่ว่าคเวยธรรมศาสตร์

^๑R.V. 1.92.13.

uṣas tac citram ā bharāsmabhyam vā jinīvati / yena tokam ca tanayam ca dhāmahe //

ดูเทียบ R.V. 3.1.23; 10.85.25. และ 41.42.45.

^๒R.V. 10.85.45

imām tvam indra mīdhvah suputrām subhagām kṛnu / dasāsyām putrānā dhehi patim ekadaśam kṛdhi //

ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาค่านิยมของสตรีโดยส่วนรวม และจะศึกษา สितिหน้าที่และฐานะของสตรี ในฐานะที่เป็นลูกสาว เป็นภรรยา และเป็นมารดา ส่วนหญิงม่าย ผู้วิจัยจะไม่กล่าวอย่างละเอียด เพราะได้มีผู้อื่นวิจัยไว้อย่างละเอียด แล้ว ในวิทยานิพนธ์เรื่องสตรี ในวรรณกรรมสันสกฤต

อนึ่ง ผู้วิจัยอาศัยหลักฐานและข้อมูลส่วนใหญ่จากมนุสมฤติเป็นสำคัญ ส่วน อาปัสต์มภ์ธรรมศาสตร์ เพาชายนธรรมศาสตร์ วาสิชฐธรรมศาสตร์ ยาจญ์วัลกย ธรรมศาสตร์ เคาตมสมฤติ วิษณุสมฤติ นารทสมฤติ และพฤทส์ปติสมฤติ ผู้วิจัย ได้ใช้เป็นหลักฐานประกอบคว

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้รวบรวมหลักฐานและข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับค่านิยม ฐานะ สिति และหน้าที่ของสตรีในวรรณกรรมสันสกฤตที่ว่าด้วยธรรมศาสตร์ โดยเฉพาะ ในมนุสมฤติ และในวรรณกรรมอื่น ๆ เช่น อาปัสต์มภ์ธรรมศาสตร์ เพาชายน- ธรรมศาสตร์ วาสิชฐธรรมศาสตร์ ยาจญ์วัลกยธรรมศาสตร์ เคาตมสมฤติ วิษณุสมฤติ นารทสมฤติ และพฤทส์ปติสมฤติ แล้วนำข้อมูลมาจัดระเบียบเป็นหมวด- หมู เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบและสรุปผล

อนึ่ง การเปรียบเทียบเพื่อแสดงความเหมือนกันและความต่างกันใน เรื่องค่านิยม ฐานะ สिति และหน้าที่ของสตรีนั้น ผู้วิจัยเปรียบเทียบควบคู่กันไป ยกเว้นรายละเอียดปลีกย่อย ซึ่งผู้วิจัยแยกออกมากล่าวไว้ในอีกบทหนึ่ง เนื่องจาก วรรณกรรมสันสกฤตที่ว่าด้วยธรรมศาสตร์ แต่ละคัมภีร์นั้นถึงจะมีความต่างกัน เพียงส่วนน้อย เช่น บทลงโทษ เป็นต้น

ส่วนข้อมูลที่เป็นภาษาสันสกฤตและอังกฤษ ผู้วิจัยเก็บแต่ใจความสำคัญ

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้ จะให้ความรู้เรื่องสิทธิและหน้าที่ตลอดจนค่านิยม และฐานะของสตรีในสายตาของผู้เขียนกฎหมายอินเดีย และแสดงให้เห็นความ เหมือนกันและความต่างกัน ในด้านแนวความคิดที่เกี่ยวกับสตรีในทัศนะของนัก- กฎหมายอินเดีย และจะเป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจศึกษากฎหมายเปรียบเทียบ เรื่อง สิทธิและหน้าที่ของสตรี

ศูนย์วิทยพัชร์พยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย